

пошук
про сайт
посилання
ресурси
мапа сайту

Архітектура і краєзнавство України

Адміністративний поділ

Архітектурні стилі

Типи пам'яток

Офіційний статус

Пам'ятка архітектури

Скансен (1960-ті)

Київська обл., Переяслав-Хмельницький р-н, Переяслав-Хмельницький м., Літописна вул., 2
Статус: Пам'ятка архітектури національного значення, Музей
Стиль: Не визначено
Тип: Інші

Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини? музей просто неба, розташований в околицях Переяслав-Хмельницького. Входить до складу Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав».

Будівництво музею почалося ще у 1964 на Татарській горі. Забудова музею проводилась по вільно-кутовому способу з майданом посередині, як у типовому українському селі.

Музей має такі розділи: українське дореволюційне село Середньої Наддніпрянщини, ремесла та промисли українського пореформеного села, вітряки і розділ найдавнішого часу, що є характерною особливістю музею.

В основу наукової концепції покладено принцип еволюції народного житла від найдавніших часів до XIX сторіччя.

Схема музею народної архітектури і побуту у м. Переяслав-Хмельницький.

1. Хата перших комунарів. 2. Водяний млин. 3. Садиба бідняка. 4. Кузня. 5. Садиба ткача. 6. Вітряки. 7. Двір столяра. 8. Двір гребінника. 9. Двір бондаря. 10. Шишкосушарня. 11. Музей лікарських рослин. 12. Музей лісового господарства. 13. Корчма. 14. Садиба заможного селянина-землевласника. 15. Водяний млин. 16. Музей "Український рушник". 17. Садиба заможного селянина. 18. Андрушівська церква св. Георгія. 19. Гамазей. 20. Гончарна піч. 21. Двір гончара. 22. Поліська хата. 23. Шинок. 24. Двір середняка. 25. Музей бджільництва (садиба пасічника). 26. Хата знахарки (реконструкція). 27. Двір чинбаря. 28. Сільська управа. 29. Гойдалки. 30. Колодязь-журавель. 31. Двір олійника. 32. Хата безземельника. 33. Виставкова зала. 34. Хата вдови. 35. Мисливський будинок князя О. Горчакова. 36. Музей М. М. Бенардоса. 37. Ротонда. 38. Музей декоративно-прикладного мистецтва. 39. Музей історії української православної церкви. 40. Двір священника. 41. Церковно-парафіальна школа. 42. Музей народних звичаїв та обрядів. 43. Церковна сторожка. 44. Дзвіниця. 45. Музей мирного освоєння космосу. 46. Козацька церква з с. Острійки. 47. Колодязні зруби. 48. Сільське житло. 49. Житлово-господарчий комплекс з Подолу. 50. Житло Черняхівської культури (реконструкція). 51. Пізньополовецьке святилище XII - п. XIII ст. (реконструкція). 52. Павільйон "Залишки житлово-господарського комплексу X ст. з Києва". 53. Добраничівська стоянка пізнього палеоліту (реконструкція). 54. Кам'яні баби. 55. Експозиція "Пам'ятки найдавнішої монументальної архітектури на території України" (степові кургани III - II ст. до н. е.). 56. Кам'яні баби. 57. Житло XIV ст. з Києва (реконструкція). 58. Гончарна піч (реконструкція). 59. Житло XI ст. з Переяслава (реконструкція). 60. Ранньополовецьке святилище к. XI - п. XII ст. (реконструкція). 61. Павільйон "Найдавніша монументальна кам'яна скульптура та поховальні скрині". 62. Музей класика єврейської літератури Шолом-Алейхема. 63. Музей хліба. 64. Хата хлібороба. 65. Музей сухопутного транспорту. 66. Музей "Поштова станція". 67. Козацький постій (реконструкція). 68. Збруцький ідол (копія). 69. Альтанка на озері. 70. Парова машина.

2. Водяний млин.

3. Садиба бідняка.

4. Кузня.

5. Садиба ткача.

Адміністративний поділ

Пам'ятки за місцем розташування

Архітектурні стилі

Притаманність художніх стилів

Типи пам'яток

Функціональне призначення споруд

Офіційний статус

Статуси пам'яток закріплені юридично

○○○

- Новини
- Реєстри
- Терміни
- Закачка
- Гостьова

Двір ткача з с. В'юнице Переяславського повіту Полтавської губернії, XIX ст.

Двір типовий для ткача-промисловця.

Складається з таких будівель:

- Хата типу "хата - сіни - хатина - комора". Особливістю хати є збільшені розміри вікон. В хаті, сінях і хатині розміщена майстерня ткача. Експонуються знаряддя праці ткача, рушники, скатертини.
- Повітка (складське приміщення).
- Саж (будівля для відгодовування свиней).
- Криниця з журавлем.

Ткацтво - одне з найдавніших занять населення України, що акумулює в собі важливу інформацію про розвиток матеріальної і духовної культури народу.

6. Вітряки.

Вітряки, 2 пол. XIX ст.

В українському селі млини використовувалися для перемелювання борошна зерна, як крупорушки, для валяння сукна, були особливою органічною частиною архітектури села. Вітряки використовують енергію вітру для приведення в рух механізмів.

На території музею розміщені 15 вітряків.

Поділяються на два типи:

- Стовпові (козлові). Постава стовпового вітряка разом з механізмом для розмелювання зерна, валом та крилами повертаються навколо масивного стовпа, глибоко закопаного або закріпленого на стійкій хрестовині.
- Шатрові (голандки). Постава шатрових вітряків залишається нерухомою. Повертається лише шатро (дах) споруди з крилами і валом. Будівля восьмигранна або кругла в плані, звужується догори.

Вітряки бувають 4, 6 і 8- крильні.

Один з вітряків - з с. Рудяків Переяславського повіту Полтавської губернії (нині затоплено Канівським водосховищем).

7. Двір столяра.

Двір столяра, с. Цибли Переяславського повіту Полтавської губернії, к. XIX ст.

Столярство - один з найбільш поширених деревообробних промислів. Столяри займалися детальною обробкою дерева, виготовляли віконні рами, двері, домашнє начиння: столи, стільці, лави, ослони, мисники, полиці для посуду, ткацькі верстати, колиски, іграшки, посуд тощо.

При вході - масивні різьблені ворота. У дворі - хата і саж. Хата типу хата-сіни-майстерня-комора. У майстерні два столярних верстати, знаряддя праці та інструменти столяра.

8. Двір гребінника.

9. Двір бондаря.

Двір бондаря, с. В'юнице Переяславського повіту Полтавської губернії, к. XIX ст.

Бондарство - один з найпоширеніших деревообробних промислів українського села 2 пол. XIX ст.

Хата типу хата-сіни-комора відзначається простотою та виразністю архітектурної композиції. Житло має розвинені вноси даху та випуск сволока, на причілку. Торець сволока різьблений. Чотирихилий дах вкритий очеретом. Майстерня розміщена в сінях. В ній сировина, знаряддя праці бондаря, заготовки та готова продукція, по яких видно процес виготовлення діжок, мірок, цеберок, бодень. На подвір'ї - повітка та клуня оригінальної архітектури з Полтавщини на чотири сохи, розміщених не по одній осі, а по чотирьох кутах прямокутника.

11. Музей лікарських рослин.

У тепличному приміщенні під склом, розмістився музей лікарських рослин. У першій залі зімітовано куток знахарки. Тут висить ікона святого Пантелеймона-цілителя. Поруч - портрет святого цілителя

єпископа Єфрема-Переяславського, який у XI ст. відкрив у місті лікарню. Використання рослин з лікувальною метою іде з давніх епох через століття і тисячоліття. Основоположником наукової фітотерапії на Україні був Амбодік-Максимович Нестор Максимович (1744-1812), портрет якого в центрі інтер'єру. Народився він у селі Веприк на Полтавщині. Ступінь здобув у Страсбургському університеті. Навколо портрету розміщені зображення видатних фітотерапевтів. Михайло та Іван Носалі, Данило і Наталя Зубицькі, Василь Кархут, Федір Мамчур, Євген Товстуха, Борис Заверуха... У другій залі - гербарій, в якому близько 100 видів рослин Середнього Придніпров'я.

12. Музей лісового господарства.

Лісний кордон, с. Мирча Київського повіту, к. XIX ст.

Лісні кордони - житлово-господарські комплекси для лісної охорони, лісників, об'їждчиків, які охороняли лісове господарство від пожеж, самовільного вирубування, виявляли у лісі шкідників та захворювання дерев, керували насадженнями дерев та їх планомірною вирубкою.

У комплексі лісного кордону - будинок, повітка, шишкосушарня, смолокурня. В сінях та коморі знаходяться речі домашнього вжитку, характерні для Полісся, капкани, пута. У житлі переважають елементи міщанського інтер'єру, багато речей говорять про зв'язок господаря з лісом.

13. Корчма.

Корчма, м. Переяслав Полтавської губернії, п. XIX ст.

Корчма - старовинний заклад для продажу горілки, їжі та для відпочинку подорожніх.

Будівля корчми - шестикамерна споруда: власне корчма, житло господаря, комора, дві кімнати для приїжджих, заїзд для коней.

14. Садиба заможного селянина-землевласника.

Садиба заможного селянина-землевласника, к. XIX - п. XX ст.

Садиба укомплектована добротними типовими будівлями: будинок, три комори, клуня, повітка, саж на дві половини. Будинок на двоє вхідних дверей, вкритий залізом. Це п'ятикамерна будівля з двома спальнями, вітальнею, кухнею і хатиною. В інтер'єрі "міщанські" елементи (комоди, шафи для одягу, фізгармонія, грамофон, картини) перемішані з традиційними (рушники, скатертини, мальовані скрині, народний одяг, глиняний посуд).

16. Музей "Український рушник".

В унікальній пам'ятці архітектурного зодчества XVII ст. (1651 року), перевезеній із села Піщики Сквирського району Київської області, була створена експозиція музею українського рушника і в 1995 році музей відкрився для відвідувачів. Український рушник ? це історія українського народу. В їх орнаментах збереглися прадавні магичні знаки. Зображення "дерева життя", "богині-берегині", символів землі, води, світил, які знайшли подальше своєрідне переосмислення і оновлення. В заповіднику експонується і зберігається близько 4000 рушників. У музеї ж рушника представлено 300 рушників різних регіонів (Київська, Полтавська, Чернігівська, Черкаська області, район Полісся). У першому залі розміщені знамениті ткані рушники Переяславщини, які датуються XIX ст. Їх орнаментика бере свій початок у прадавні віки. Далі в експозиції представлені ткані поліські рушники, знамениті кралевецькі рушники та всі види рушників різних регіонів України: вишиті, ткані, вишиті "тамбурним швом", монастирські, виготовлені ажурною технікою (довбанкою, вирізуванням, мережкою-втяганкою, мережкою з настилом), рушники, виконані "хрестиком" та ін.

17. Садиба заможного селянина.

Садиба заможного селянина-промисловця, 1860-1870-ті.

На просторому подвір'ї в оточенні яблуневого саду, огороженому високим парканом із дубовими ворітьми, встановлені добротні будівлі, типові для Середньої Наддніпрянщини: хата, олійниця, комора, клуня, повітка, саж, погріб, за двором - два вітряки. Хата типу хата-ванькир-світлиця-комора-сіни обставлена типовими

добротними меблями. Привертають увагу нетипові для тогочасного селянського побуту речі.

18. Андрушівська церква св. Георгія.

Церква св. Георгія, с. Андруші Переяславського полку, 1768.
Збудована на кошти сільської громади. Однобанна споруда, до якої у 1930-их прибудована дзвіниця.

19. Гамазей.

Гамазей - це будівля для зберігання зерна, борошна і т. ін.

На території музею представлені дві такі споруди.

20. Гончарна піч.

21. Двір гончара.

Двір гончара, с. Студенець Переяславського повіту Полтавської губернії (нині Черкаська обл., Канівський р-н).

Гончарство - обробіток глини та виготовлення різноманітного посуду, цегли, кахлів та іншої кераміки.

У дворі - хата, комора XIX ст., повітка, гончарна. Планування хати: хата-хатина-комора-сіни. Інтер'єр хати традиційний, піч із розмальованим комином, піл, лави, покуть з іконами у рушниках, мисник, декоративний посуд. В хатині - майстерня гончара і два гончарні круги, посуд повсякденного вжитку, посуд сирець. За хатою - гончарна піч для випалювання виробів.

22. Поліська хата.

Поліська хата, хутір Нова Вабля Київського повіту, 2 пол. XIX ст.

Хата являє собою трикамерне житло: дві хати через сіни. Інтер'єр традиційний. Привертає увагу піч із запічком, де горіли вечорами скалки (лучини) для освітлення житла. Викликає інтерес мисник з орнаментованим посудом; вузькі поліські рушники, заткані і вишиті червоними і чорними нитками; біла катанка - плечовий жіночий одяг; розпис стін і комина. У сінях - господарське начиння, привезене з поліських районів Київщини. У хатині - знаряддя праці для ткацтва.

23. Шинок.

Перевезений з с. Рудяків Переяславського повіту Полтавської губернії (нині затоплено Канівським водосховищем).

Шинок, 1890-ті.

Шинок - старовинний заклад для продажу горілки.

План - хата-сіни-хатина-комора-комірчина. При вході - відкритий ганок (піддашок) з орнаментовим різбленням. Ліворуч від входу - житло господаря, праворуч у хатині - власне шинок. Привертають увагу четвертини, кварта, штофи, мідні мірочки, чарки, півкварти, косушки, ковші, дерев'яні корці, миски, ложки. У коморі встановлений самогонний апарат. На вхідних дверях - рекламний малюнок: спокуслива кварта та дві чарчини. Біля дверей - віконечко для продажу горілки вночі.

Шинки відомі на території України з часів Київської Русі. Починаючи з 16 століття, право на утримання шинків стало привілеєм заможних верств населення; з часів гетьманщини ? козацької старшини, а пізніше ? дворянства. В кінці 19 століття монополне право на виробництво та продаж горілчаних виробів перейшло у руки держави.

25. Музей бджільництва (садиба пасічника).

Музей-садиба історії розвитку бджільництва Середньої Наддніпрянщини, с. Помоклі Переяслав-Хмельницького р-ну Київської обл., XX ст.

У садибі хутірної типу хата, омшанник (напівземляна споруда для

зимівлі бджіл), комора, колекція вуликів-дуплянок. При вході - скульптура св. Зосима - покровителя бджільництва (автор Нестеренко І. І.). Хата - чотирикамерна споруд типу хата-хатина-комора-сіни. Експозиція розповідає про розвиток бджільництва від найдавніших часів. Серед експонатів - вулик-дуплянка, колесо, бджолині рамки, поставний вулик, сітка, лійки, кур, столярний верстат, медогонки, липівки, бєдзвін, гирі.

26. Хата знахарки (реконструкція).

27. Двір чинбаря.

Двір чинбаря, с. В'юнице Переяславського повіту Полтавської губернії, 2 пол. XIX ст.

Чинбарство - вичинка шкіри овець для одержання овчини. Лимарство - вичинка шкіри-сирцю. Чинбарство, кушнірство, лимарство разом із шевським ремеслом, кожухарством, шапкарством, виготовленням зброї та інших виробів із шкіри склали групу традиційних шкіряних промислів і ремесел українців.

У дворі типові будівлі: хата, повітка, сажок, комора XIX ст. Хата трикамерна, інтер'єр традиційний для 2 п. XIX ст., сволок прикрашений різьбленням XVIII ст. В сінях - барабан для шліфовки овчини, кобилиця, витяжна дошка, струги. У повітці - майстерня гончара XIX ст.

Базарна площа.

По великих селах, які стояли на торгових шляхах, або селах, які були осередками ремісництва і промислів, влаштовувалися базари і ярмарки.

Базарна площа на території музею - великий майдан, обладнаний торговими рядами, столами для продажу продуктів. Над ставом - конов'язь, віха та било, посередині майдану - колодязь з журавлем, над шляхом - крамниці, в кутку - гойдалка.

28. Сільська управа.

Сільська управа ? орган сільського самоврядування, забезпечувала збір державних податків, здійснювала нагляд за відбудованням повинностей селянами, за справністю шляхів, мостів, станом посівів зернових, лісів, водоймищ, за дотриманням громадського порядку, надавала допомогу при пожежах та повенях, розподіляла землю між общинниками, вирішувала питання перебування окремих господарів у громаді, питання будівництва та утримання шкіл, шпиталів. Розпорядчим органом сільської громади був сільський схід ? збори представників усіх господарств. Керівництво управою здійснювали староста та писар. План управи: канцелярія + сіни + холодна-розправа + комора. В канцелярії та холодній представлені манекени старости, писаря та заарештованого.

30. Колодязь-журавель.

31. Двір олійника.

Двір олійника, с. В'юнице Переяславського повіту Полтавської губернії, 2 пол. XIX ст.

У дворі олійника - хата, комора, клуня. Хата - двокамерна споруда типу хата + сіни. В інтер'єрі сіней знаходяться вальці, сковорідки, ваги, вовняні мішки та посуд для зберігання олії, гвинтова та клинова олійниці. У клуні знаходиться стаціонарна гвинтова олійниця.

32. Хата безземельника.

Двір безземельника, с. В'юнице Переяславського повіту Полтавської губернії, 1889.

Не маючи землі, господар займався ремонтом взуття, робив дерев'яний посуд, веретена, плів мотузки.

Хата являє собою перехідний тип від курної до напівкурної. Піч не

має димоходу, дим виходив через отвір у стіні в сіни, піднімався на горище, виходив через сінешні двері та покрівлю зовні. В сінях - дерев'яний пристрій для плетіння мотузок.

33. Виставкова зала.

Будинок церковно-парафіяльної школи, с. Помоклі Переяслав-Хмельницького р-ну, 1863.

У приміщенні школи розміщені: виставка декоративного розпису народних майстрів Київщини Г. Собачко-Шостак, М. Буряк та Г. Сокола; виставка тканин та розмальованих скринь XX ст., живопис і графіка художників Бурячків І. М. та М. І.

34. Хата вдови.

35. Мисливський будинок князя О. Горчакова.

Село Урочище Біле Озеро, Переяславський повіт. 1909.

Події і персоналії

Князь Олександр Костянтинович Горчаков - власник маєтку в с. Ташані у 30 км від Переяслава, найбагатший землевласник Переяславського повіту, мав 14000 десятин землі, з них 6000 десятин орних угідь, понад 2000 десятин лісів.

Мисливська дача - скромна споруда із затишним інтер'єром та мінімумом декоративних прикрас, побудована за проектом князя Горчакова. Двоповерховий будинок має 2 веранди, 8 кімнат, 2 коридори. В інтер'єрі вітальні - портрети князя олександра та княгині Дарії Горчакових, мебельний гарнітур к. XIX ст., опудала диких тварин. У спальні на підлозі - шкіра лося, черепа гіпопотама і носорога.

36. Музей М. М. Бенардоса.

Народився Микола Бенардос 26 липня 1842 року в Херсонській губернії в сім'ї військовослужбовця. Навчався в Київському університеті, а потім в Петроворозумовській сільськогосподарській лісній академії в Москві. Він є автором більш ніж 200 оригінальних винаходів в галузі електротехніки і технології, транспорту, сільського господарства і військової справи. В 1981 році за рішенням ЮНЕСКО весь світ визначав 100-річчя його геніального винаходу - електродугове зварювання металу. З того часу принципова основа способу зварювання Бенардоса майже не змінилась. В музеї знаходиться лабораторія, де працював винахідник. Тут він проводив свої дослідження. З того часу залишилися меблі сім'ї Бенардоса, книги, макети, числені креслення, побутові і особисті предмети. Одна із кімнат присвячена сім'ї Патонів - видатних українських вчених в галузі електрозварювання, продовжувачів справи Бенардоса. Тут же демонструється унікальний макет пішохідного мосту через Дніпро, зроблений Є.О.Патоном, який протягом 20-ти років керував Інститутом електрозварювання. Продовжувачем став син, Борис Євгенович Патон, - Президент Академії наук України, директор Інституту електрозварювання ім. Є.О.Патона. Завдяки їхній увазі, музей постійно поповнюється сучасними експонатами і продовжує писати історію наукових досягнень.

37. Ротонда.

38. Музей декоративно-прикладного мистецтва.

Цей музей розміщений в будинку дрібнопомісного дворянина кінця XIX століття, перевезеного в 1973-74 рр. з села Старовічі Іванківського району Київської області. В п'ятьох залах експонуються роботи відомих народних майстрів, що брали участь у республіканських виставках 1970-71 рр. У першій залі розміщено вироби з дерева та народне килимарство. Різьблення ? один з найдавніших широко розвинених видів декоративного мистецтва. Залежно від способу виконання, воно поділяється на плоске, контурне, виїмчасте, ажурне, рельєфне, кругле. У музеї експонуються різні унікальні вироби відомих майстрів вишивки,

ткацтва, килимарства, гончарства, різні декоративні вироби, іграшки, посуд, сервізи, господарські вироби, декоративні вази. В одній із зал демонструються вироби із гутного скла, кришталю з декоративним розписом, художнього скла, фарфорові вироби Баранівського та Городищанського фарфорових заводів.

39. Музей історії української православної церкви.

В унікальній пам'ятці дерев'яного мистецтва (Сухоярській церкві) 1775 року, перевезеній до заповідника із села Сухий Яр Ставищенського району Київської області, знаходиться Музей історії Української православної церкви. Будівля трьохзрубна з трьома банями, середній зруб ? довший і ширший. В музеї експонується підбірка матеріалів, пов'язаних із життям Ісуса Христа, Богородиці, інших святих, чаша для причастя, зображення Бога Мірти, що вбиває бика, ікона "Хрещення Русі у 988 році". У вітринах розміщено релігійну літературу, стародруки, твори Василя Великого, Іоана Златоуста, Григорія Богослова. На стіні висять ікони з зображенням перших канонізованих українських святих Бориса і Гліба, зображення митрополита Переяславського Єфрема, день пам'яті якого відзначається 10 лютого. У XVI-XVII ст. церква стає національною. В експозиції показано портрет Єлісея Плетенецького архимандрита Києво-Печерської Лаври, який заклав у Лаврі друкарню і в 1616 році видав "Часопис". Далі портрети гетьмана Сагайдачного, який переконав патріарха Феофана відновити в Києві у 1620 році православну митрополію, а також Петра Могили, який зібрав Київський собор і затвердив "Катахізіс" української православної церкви; ікони 12-ти найголовніших свят, пов'язаних із життям Ісуса Христа ? (Різдво, Хрещення, Великдень, Вознесіння та інші).

40. Двір священика.

Двір священика, с. Рудяків Переяславського повіту Полтавської губернії, к. XIX ст.

Садиба традиційно розташована біля церкви. У дворі - будинок, комора, саж, повітка. Будинок - 4-камерна споруда з ганком, дах покритий черепицею. В інтер'єрі житла привертають увагу меблі, виготовлені на індивідуальне замовлення фарфоровий та срібний посуд, рушники (кролевецькі та мережані), килими.

41. Церковно-парафіяльна школа.

Церковно-парафіяльна школа, с. В. Каратуль Переяславського повіту Полтавської губернії, 1903.

Однокласна школа з трирічним терміном навчання. В коридорі - розклад уроків, вішалки для верхнього одягу, дерев'яні відра. В класній кімнаті - стіл учителя, стілець, рахівниця, велика класна дошка на двох стояках, на стінах - портрети письменників, на партах - зошити, підручники. В правому кутку - ікона Матері Божої, на стінах - ікони "Трійця", "Борис і Гліб", "Знаменіє", "Петра й Павла".

42. Музей народних звичаїв та обрядів.

Музей знаходиться на території музею просто неба, відкритий під час святкування Зеленої Неділі у 1989 році. Експозиція складається із чотирьох кімнат, що розповідають про звичаї, обряди, традиції від давнього часу до наших днів. Перша зала містить експонати, які свідчать про звичаї наших пращурів у дохристиянський період. У другій залі можна побачити "ряжених", які ходили під час різдвяних свят, вітаючи господарів з народженням Ісуса Христа. Далі зображено святкування Водохрища, Великодня, Зелених свят та ін. У наступній залі розповідається про родинно-побутові свята і звичаї, пов'язані з ними. Це ? весілля, народження дитини, вечорниці, толока, поховальні обряди. В останній залі можна ознайомитися з сучасними українськими обрядами і звичаями.

43. Церковна сторожка.

44. Дзвіниця.

Дзвіниця XVIII ст., перевезена у 1970 з с. Бушево Рокитнянського р-ну.

Трьохярусна споруда з галереєю навколо нижнього ярусу. Стіни нижнього ярусу складені в зруб і встановлені на товстих дубах, що

лежать прямо на землі. На третьому ярусі висить 25-пудовий дзвін роботи майстрів XVIII ст.

45. Музей мирного освоєння космосу.

Церква Святої Параскеви. 1833.

Музей був створений у 1979 році за ініціативою академіка А.Ю.Ішлінського і доктора С.В.Малашенка, працівників історико-культурного заповідника, за допомогою АН СРСР, АН УРСР та Центру підготовки космонавтів ім. Ю.Гагаріна. Розміщений він у приміщенні пам'ятки архітектури (В'юницької церкві 1833 року), яку перенесено та реставровано у 1977 році. Унікальними експонатами музею є макет автоматичного апарату «Луноход-1», крісло-ложемент з космічного корабля «Союз», спусковий апарат, скафандр і парашют Юрія Гагаріна, комплекс обчислювальної техніки «Мінськ-1», діючий макет космодрому Байконур. Працівникам заповідника вдалося відтворити робочий кабінет академіка С.П.Корольова, коли він навчався в Києві, одного із співавторів першого супутника Землі академіка А.Ішлінського. У музеї експонуються прилади, які використовували в космічних апаратах, на орбітальній станції «Салют», двигун Р-219, індикатор навігаційний, оригінал ракети «Янтар», портрети вчених, всіх радянських космонавтів, які побували в космосі, скафандр, парашют Поповича, фотостенди, присвячені спільним польотам.

46. Козацька церква з с. Острійки.

Церква Івана Богослова, с. Острійки Білоцерківського староства, 1606.

Збудована на кошти козацької громади з тесаних дубових пластин, встановлених на кількох, вкопаних у землю кам'яних брилах. Кінці зрубу покладені в "канюки" без лишку, стіни обшиті шалівкою. Тризрубна споруда з трьома банями в один ряд. Середній зруб об'ємніший за зруби вітваря і бабинця. Зруб вітваря гранчастий, п'ятистінний. Характерною особливістю архітектурного стилю церкви є сферична форма бань з глухими барабанами і маківками на них, які завершуються хрестами - чудовим витвором переяславських майстрів XIX ст. Біля церкви - цвинтар.

На простому подвір'ї відтворено козацький некрополь. Встановлено 67 кам'яних і дерев'яних хрестів 18-19 століть, із зруйнованих, зрівняних з землею цвинтарів наддніпрянських козацьких сіл Переяславщини, які потрапили у зону затоплення Канівського водосховища.

47. Колодязні зруби.

48. Сільське житло.

Житло XI ст. Село Соснова, Переяслав-Хмельницький район. Реконструкція

Житло XI століття ? рештки глинобитної печі, перевезеної монолітом. Житло відтворене за матеріалами досліджень. Житло орієнтоване вхідними дверима на схід, заглиблення в землі 0,8 м, розміри 3,3 x 2,4 м. Ліворуч від дверей, в південно-східному куті, розміщена глинобитна піч, має круглу форму, діаметр по нижній основі 1,4 м. Склепіння збереглося на 0,2 м. Черинь печі має 6 підмазок ? результат довготривалого використання та багаторазових ремонтів. Стіни житла каркасно-стовпові, плетені з лози, мазані глиною, білені. Опорні стовпи (сохи), розміщені зовні, підтримують очеретяний двосхилий дах. Вхід у житло по дерев'яних східцях.

49. Житлово-господарчий комплекс з Подолу.

Житлово-господарський комплекс: ? садиба киянина X століття, створена за матеріалами розкопок 1973 у Києві на Подолі. Відтворений на основі реконструкції В. О. Харламова у 1980. Садибу огорожено високим частоколом. У ній житло та господарська будівля. Споруди складені з соснових колод "в зруб". Стіни утеплюлися сухим мохом. Дахи двосхильні. Житло дводільне:

хата + сіні. Нижні колоди жилої частини лежать на землі, кути сіней підпирають дубові стояни. Підлога дощана. У житловій частині, в кутку праворуч від дверей відтворено глинобитну піч з опічком, збитим з дощок, дерев'яним димарем, обмазаним з середини глиною. В експозиції інтер'єру використані оригінальні речі XI-XIII століть з археологічних розкопок, а також етнографічної колекції музею. Господарська будівля - зрубна підкліть - має два яруси: перший використовувався як хлів для худоби, а другий служив холодною кліткою для зберігання зерна і продуктів. Систему засову на дверях, конструкцію сходів відновлено з оригіналу, оздоблення споруд ? за матеріалами розкопок.

50. Житло Черняхівської культури (реконструкція).

Житло Черняхівської культури II-V ст. Дах цієї напівземлянки - куполоподібний, за основу якого править стовбур сосни. Гілки створюють купол, який вкритий соломою, закріпленою палками та переплетений лозою. Стіни зроблені з кілків і пререплетені лозою, що обмазана глиною. Долівка глинобитна, піч також глинобитна і топилася по-чорному, без димаря.

51. Пізньополовецьке святилище XII - п. XIII ст. (реконструкція).

Половецьке святилище: Святилище являє собою прямокутне, викладене каменем вапняком заглиблення, в центрі якого встановлені кам'яні статуї ? дві жіночі та одна чоловіча. Представлені у святилищі скульптури відносяться до найбільш розвинутих і довершених типів XII-XIII століть. На дні заглиблення представленого святилища були знайдені рештки жертвоприношення ? кістки тварин (козя, барана, бика), мідний казан та уламки амфор. Подібні святилища споруджувалися на честь предків покровителів роду, або орди (союзу кількох родів).

52. Павільйон "Залишки житлово-господарського комплексу X ст. з Києва".

Експонуються залишки зрубів з Подолу.

53. Добраничівська стоянка пізнього палеоліту (реконструкція).

Добраничівська стоянка - пам'ятка пізнього палеоліту (15-10 тис. до н. е.). Розташована на р. Супій біля с. Добраничівка Яготинського р-ну Київської обл. Відкрита у 1953, досліджувалася у 1968-1971 І. Г. Підоплічком та І. Г. Шовкоплясом. Виявлені господарчо-побутові комплекси, до яких входило округлої форми житло з цоколем із кісток мамонтів та черепів тварин, ями-комори, вогнища для обробки кісток і кременю. Комори розташовувалися по колу обабіч житла. Поряд з житлом ? відкрите вогнище, біля якого виготовлялись знаряддя з кременю. Над експозицією зведений павільйон, що формою повторює житло-курінь. Експонується один з господарчо-побутових комплексів, який належав окремій родині. Експозиція створена у 1969.

55. Експозиція "Пам'ятки найдавнішої монументальної архітектури на території України" (степові кургани III - II ст. до н. е.).

56. Кам'яні баби.

57. Житло XIV ст. з Києва (реконструкція).

Житло та піч з плінфи. XIV ст. Київ.

59. Житло XI ст. з Переяслава (реконструкція).

Реконструкція житла здійснена на матеріалах розкопок 1965 у м. Переяслав-Хмельницькому. Однокамерна напівземлянка розміром 3,8 x 4 м. Стіни складені з соснових тесаних колод у техніці горизонтального заповнення «в шули». Дах двосхилий з коньком та жолобом для відводу води, вкритий тесом. «Волокові» вікна на ніч засувалися дошками. Двері обертались на дерев'яній осі ? «бігуні». Відтворено інтер'єр. У правому куті розміщена глинобитна піч, що

топилася «по-чорному», ліворуч піл з дощок, під ним яма для зерновика, в центрі стіл з дубового пня. Долівка глинобитна. Житло знаходилось на посаді давнього Переяслава і було типовим для рядової забудови ремісничих кварталів міста.

60. Ранньополовецьке святилище к. XI - п. XII ст. (реконструкція).

Ранньополовецьке святилище (к. XI - п. XII ст.), с. Чорноземне Запорізької обл., реконструкція.

Унікальний комплекс раннього періоду розселення половців в степах України був розкопаний у 1980.

9 кам'яних скульптур (шаман, два вершники на конях, два вершники на левах, два ведмеді, вовк та кабан) встановлені по периметру зі східної сторони насипу кургану періоду бронзи. Курган був обкопаний неглибоким ровом, у трьох місцях якого були пересипані 3 містки шириною до 1 м. Один місток вів до скульптури шамана. Рів був заповнений черепами та бабками коней - залишками жертвоприношень.

Реконструкція являє собою штучно насипаний курган, на вершині якого встановлена половецька баба, перевезена із Запорізької обл. Скульптури встановлені у тому ж порядку, що й у первісному вигляді. Відсутні пересипки через рів.

61. Пավільон "Найдавніша монументальна кам'яна скульптура та поховальні скрині".

У кам'яних скринях або саркофагах ховали своїх небіжчиків племена кемі-обинської культури (IV тисячоліття до н.е.). Поміщались під насипом кургану. Розписувались з середини мінеральними фарбами, переважно червоною вохрою. Узори від найвпостіших рисочок, «ялинок», солярних знаків до більш ускладнених композицій. Найцікавіший - саркофаг, розписаний зашифрованим календарем, з допомогою якого прагнули прилучити покійника до коловороту часу у Всесвіті і сприяти його воскресінню. Сюжет його - співставлення чотирьох пір року з чотирма етапами людського життя.

Антропоморфні стели ? перші монументальні кам'яні зображення людини. Пони пов'язані переважно з поховальними обрядами. Творцями стел були племена кемі-обинської та ямної культур (VI-IV ст. до н.е) зображують чоловіка-воїна у повному бойовому спорядженні. У скіфській скульптурі виступає образ предка-родоначальника, героя.

Тюркомовним народам українських степів ? торкам, печенігам та половцям (X-XIII століття) належала найбільш довершена група кам'яної скульптури, так звані кам'яні «баби». Вони поділяються на стоячі, сидячі і погруддя; чоловічі і жіночі.

Кам'яні статуї є унікальними витворами мистецтва та ідеології давніх народів. Вони є важливим джерелом для розуміння процесу формування сучасних вірувань і релігії.

62. Музей класика єврейської літератури Шолом-Алейхема.

Відкритий музей в 1978 році на честь 120-річчя з дня народження письменника. Знаходиться музей на території музею народної архітектури та побуту в будинку XIX ст. Перед будинком встановлено пам'ятник Шолом-Алейхему ? робота відомого скульптора Альтшулера. У вестибюлі музею ? портрет Шолома Алейхема художника Вассермана. Праворуч ? кімната, де відтворено інтер'єр будинку батьків письменника, дерев'яне ліжко, стіл, комод, шафа, сервант, які стояли в будинку Рабиновичів. Соломон Нахумович Рабінович ? дійсне ім'я Шолом-Алейхема ? народився 2 березня 1859 року в Переяславі. У 1876 році закінчив з відзнакою Переяславське повітове училище. На стіні біля вікна ? фото Шолом-Алейхема у 18-річному віці. У Переяславі відомий єврейський письменник написав свої перші твори. У другій кімнаті відтворено робочий кабінет батька письменника, в якому любив працювати Шолом. Тут знаходяться меморіальні речі із будинка батьків ? стіл, етажерка, столик, на столі ? письмове приладдя, на столику ? єврейські журнали "Восход", "Русский еврей", кінця XIX початку XX століття. На етажерці стоять твори Ф. Достоєвського, Л. Толстого, єврейська література 60-70 років XIX ст. Поруч кімната, в якій показано життєвий і творчий шлях письменника від закінчення повітового училища до останніх років життя. У експозиції подані види Переяслава того часу, повна збірка творів Шолом-Алейхема, театральні афіші вистав та твори письменника, які популярні в багатьох країнах світу.

63. Музей хліба.

У 1984 році на території музею просто неба був відкритий Музей хліба. У цьому музеї показано розвиток землеробства та технологію випічки хліба від найдавніших часів до наших днів. До музейного комплексу, входить площадка, на якій розміщено хліборобську техніку, хата пекаря, зернові комори, вітряки, паровий млин та павільйон. У павільйоні показано розвиток технології вирощування, збирання, зберігання, випічки хліба протягом всієї історії людства. У музеї більше 3500 експонатів. Експонується унікальна колекція реліктової пшениці, що вирощувалася в давні часи, кам'яний, глиняний, а також унікальний керамічний посуд часів Трипільської культури, який використовувався для зберігання і обробки зерна. Тут експонуються різні види знарядь праці, що використовувались для вирощування хліба, одяг землеробів, залізний наральник, залізна сокира, локомотив, один з перших тракторів; речі побуту, зразки різних зернових злакових культур, плуг, лабораторне обладнання, зразки зерна і хліба. Поруч із павільйоном знаходиться хата пекаря. У хаті ? обстановку, типова для II половини XIX ст., експонуються побутові речі, що використовувалися для випічки хліба, хлібні вироби. У коморі знаходяться знаряддя праці, побутові речі, інвентар для зберігання і переробки зерна. На відкритій площадці показано сільськогосподарську техніку і ґрунтообробні знаряддя праці, унікальну колекцію плугів, військово-польову пекарню, механізований молотильний тік і "крилатий хлібороб" - "АН-2".

65. Музей сухопутного транспорту.

У павільйоні, який має 430 кв.м. експозиційної площі, у 1993 році був відкритий музей народного сухопутного транспорту, в фондах якого зберігається 1400 експонатів. У музеї зібрана унікальна колекція транспортних засобів, єдина на території України. Інформативно колекція починається із розділу архаїчних часів, де представлені засоби пересування періоду Трипільської культури, скіфів та кочівників XI-XIII ст. Далі експонується полозовий та колісний транспорт, літній і зимовий, який в свою чергу поділяється на: господарський, промисловий (кінний і воловий), виїзний та пасажирський. Також демонструється зброя, типи упряжі, ручний та в'ючний транспорт. До XIX ст. майже всі транспортні засоби виготовлялися із дерева майстрами, яких називали стельмахи. Пізніше з'явилися транспортні засоби, виготовлені з металевими деталями. У музеї можна побачити стельмахову майстерню та кузню, ознайомитися з технологією виробництва возів та саней від найпростіших конструкцій до модифікованих тачанок, фастонів, каретних екіпажів. Увагу відвідувачів музею привертає реставрований чумацький віз XVIII ст. Експозицію доповнюють картини художника Ю.Г. Легенського "Шляхами України".

Станки "баби" для гнуття колісних ободів та полозів до саней, к. XIX - п. XX ст.

Для виготовлення ободів використовувався рівний правослойний кряж, переважно дуб. Дуб розколювався навпіл, потім на частини, з яких виготовлялися заготовки - "гайтини". Гайтини розпарювалися протягом доби. Зігнуті на станках гайтини закріплювалися металевими шинами.

Пристрій, на якому коваль з підручними за допомогою "натягачів" натягував розжарену шину на обід колеса.

66. Музей "Поштова станція".

Поштова станція м. Переяслав Полтавської губернії, XIX ст.

Експозиція музею створена в приміщенні поштової станції, що знаходилась в місті Переяславі на розі вулиць Старокиївської та Московської. Перенесена та встановлена на поштовому тракті XIX ст. Київ-Полтава. Поштова станція в 1993 році була відкрита для відвідувачів заповідника. Станція "Переяслав" була третьою станцією після Києва. Поштова станція мала у своєму розпорядженні п'ять швидких поштових трійок, для подорожуючих резервувалося 55 коней. Будинок має 4 кімнати: вітальня для транзитних пасажирів, в якій відповідно до подорожніх брали прогонні гроші, кімнати доглядача станції і ямщицька. Тут подорожуючі міняли коней, відпочивали. Відвідувач, зайшовши в музей, потрапляє в типову обстановку поштової станції того часу. У кімнаті станційного доглядача знаходяться лави і канапи для транзитних пасажирів, дорожні валізи, робочий стіл доглядача станції, на якому лежать книги реєстрації подорожуючих, чорнильниця, скринька для прогонних грошей, копії подорожуючих, виданих Пушкіну, Шевченку, Максимовичу. Також експонуються:

"Высочайше утвержденные дорожные правила", за якими лише власник подорожуючої міг одержати поштові коні: "Постановление, до всеобщего сведения касающегося". Головне в ньому ? "каждому чину й посолько выдавать лошадей", карти-схеми поштових трактів, карта Полтавської губернії, до якої входив Переяслав.

67. Козацький постій (реконструкція).

Фортифікаційна споруда козаків, яка несла вартову службу на кордонах козацьких та державних територій. Вона густо обнесена дубовим гострим частоколом, оточена глибоким ровом шириною 6 м і валом висотою 10 м. За подвійними 4-х метровими воротами розташований двоповерховий будинок, конов'язь, колодязь. Постій розраховано на 50-100 козаків, які мешкали на другому поверсі будинка. Для захисту над воротами споруджена сторожова башта, на валу розміщено 9 гармат, частоколи прорізають 23 вузькі бійниці для рушниць. Ліворуч від фортеці, на пагорбі, відтворено козацьку сторожову вежу ? "хвігура", "гляда", або "маяк" висотою 13 метрів. Низка маяків створювала самобутню систему оповіщення про наближення ворога.

68. Збруцький ідол (копія).

70. Парова машина.

Перший паровик, завезений в Україну в 1873 році.

 Версія для друку

